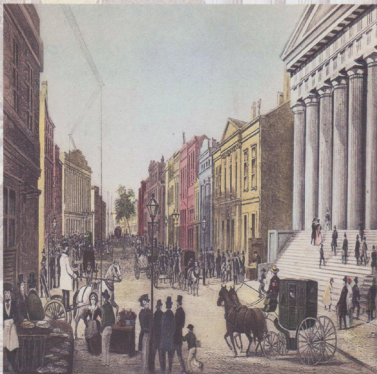

Charles Dickens

AMERICKÉ POZNÁMKY

Spolok slovenských spisovateľov

© Spolok slovenských spisovateľov, Bratislava 2020

© Chapman & Hall, Ltd., London 1913

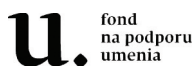
Translation © Jaroslav Klus

Cover design © Milan Panič

www.spolok-slovenskych-spisovatelov.sk, www.vsss.sk

E-mail: vsss@stonline.sk, spolspis@stonline.sk

Z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia

Charles Dickens: AMERICKÉ POZNÁMKY

Preklad: Jaroslav Klus

Grafická úprava a obálka: Milan Panič

Zodpovedný redaktor: Miroslav Bielik

Jazyková redaktorka: Janka Farkašová

Ilustrácie: zdroj internet

Technická spolupráca: Martina Nemsilajová a Daniela Troppová

Tlač: P+M Turany, s. r. o., Turany

Výtlačené na Slovensku

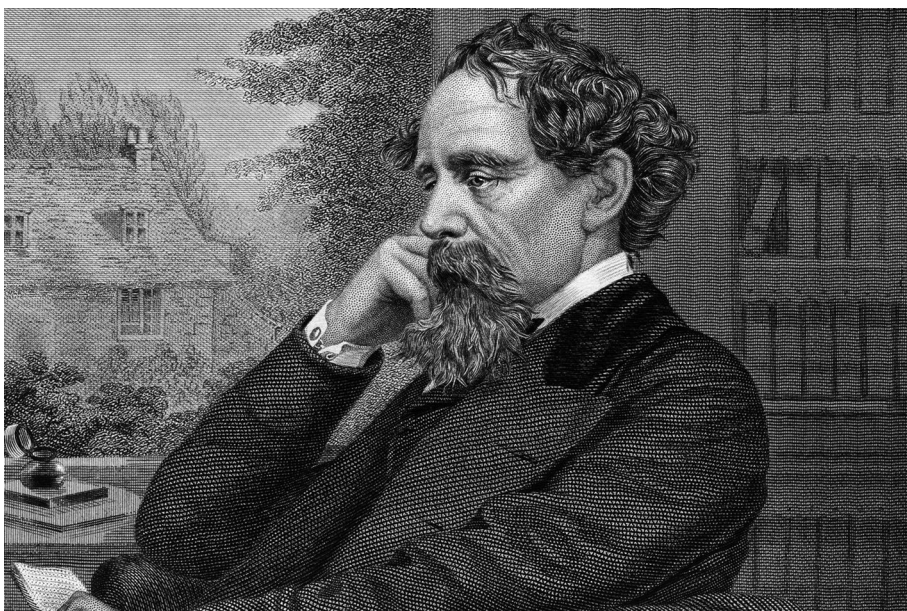
Prvé vydanie

ISBN 978-80-8194-107-8

Charles Dickens
**AMERICKÉ
POZNÁMKY**

OBSAH

Kapitola I	<i>Odchod</i>	9
Kapitola II	<i>Plavba</i>	21
Kapitola III	<i>Boston</i>	41
Kapitola IV	<i>Americká železnica. Lowell a jeho továrne</i>	87
Kapitola V	<i>Worcester. Rieka Connecticut. Hartford. New Haven. Do New Yorku</i>	99
Kapitola VI	<i>New York</i>	111
Kapitola VII	<i>Filadelfia a jej jediná väznica</i>	137
Kapitola VIII	<i>Washington. Zákonodarný zbor. A prezidentov dom</i>	159
Kapitola IX	<i>Nočný parník na rieke Potomac. Cesta vo Virginii a čierny kočiš. Richmond. Baltimor. Dostavník do Harrisburghu a pohľad na mesto. Čln na kanáli</i>	181
Kapitola X	<i>Ďalšia správa o člne na kanáli, o jeho domácom hospodárstve a o jeho cestujúcich. Cesta do Pittsburghu cez pohorie Alleghany. Pittsburgh</i>	203
Kapitola XI	<i>Z Pittsburghu do Cincinnati na západnom parníku. Cincinnati</i>	217
Kapitola XII	<i>Z Cincinnati do Louisville na inom západnom parníku a z Louisville do St. Louis na ďalšom parníku. St. Louis</i>	229
Kapitola XIII	<i>Výlet na Zrkadlovú prériu a späť</i>	245
Kapitola XIV	<i>Návrat do Cincinnati. Dostavníkom odtiaľ do Columbusu, odtiaľ do Sandusky. Pozdĺž jazera Erie k Niagarským vodopádom</i>	255
Kapitola XV	<i>V Kanade. Toronto. Kingston. Montreal. Quebec. St. John's. Opäť v Spojených štátoch. Lebanon. Dedina šejkerov. West Point</i>	277
Kapitola XVI	<i>Plavba domov</i>	303
Kapitola XVII	<i>Otrokárstvo</i>	315
Kapitola XVIII	<i>Záverečné poznámky</i>	335

Charles Dickens

Venujem túto knihu
tým mojim americkým priateľom,
ktorí ma síce privítali
tak, že si to musím
vd'ačne a pyšne pamätať,
ale nechali mojej súdnosti
slobodu;
a venujem ju tým mojim americkým priateľom,
ktorí milujú svoju krajinu, dokážu zniesť
pravdu, ak je vyslovená milosrdne,
s humorom
a v láskavom duchu.

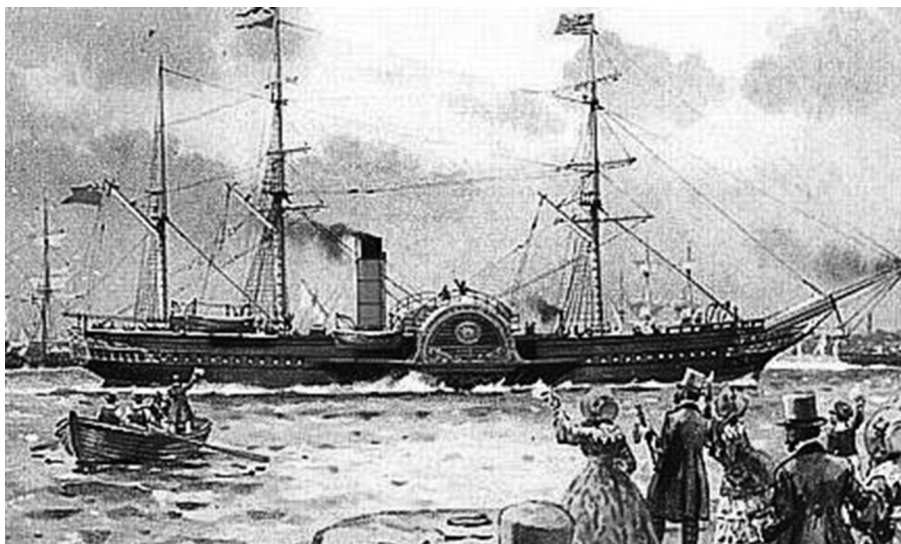
KAPITOLA I

Odchod

Bol pre mňa nezabudnuteľný ten zo štvrtiny vážny a z troch štvrtín komický úžas, s ktorým som tretieho januára 1842 otvoril dvere a vopchal hlavu do kajuty parníka Britannia, ktorý mal tonáž tisícdvesto registrovaných ton. Parník sa chystal plaviť do Halifaxu a Bostonu a mal tam dopraviť poštu Jeho Veličenstva.

Táto kajuta bola rezervovaná pre „váženého pána Charlesa Dickensa a jeho pani“, čo bolo evidentné aj pre môj vyplašený mozog, a to vďaka maličkému útržku papiera, na ktorom to bolo napísané a ktorý bol pripichnutý na plochej prikrývke, ležiacej na tenkom matraci, ktorý ako lekárska náplasť úplne zakrýval neprípustnú priehradku. Nevedno, že by to bola tá kajuta, ktorú pán Charles Dickens so svojou manželkou ospevovali celé štyri predchádzajúce mesiace vo dne i v noci. Či toto mohla byť útulná izbička, vytvorená imagináciou, ktorú pán Charles Dickens, prenasledovaný prorockými víziami, vždy predpovedal? Predstavoval si, že v nej bude aspoň jedna mäkká pohovka, o ktorej jeho pani so skromným, avšak až príliš zveličujúcim tušením jej obmedzených rozmerov od začiatku usudzovala, že v nej bude aspoň možnosť odpratať do nejakého kútika dve obrovské batožiny (ktoré v skutočnosti bolo práve tak nemožné dostať do kajuty, nieto ich ešte niekam odložiť, podobne, ako by bolo nemožné prinútiť žirafu, aby sa zmestila do kvetináča). Bolo nemožné, aby táto nesmierne nepraktická a úplne nezmyselná kutica mala aspoň akúsi vzdialenú podobnosť alebo čokoľvek spoločné s milou a čistou, nepoviem hneď obrovskou komnatou, ako ju majstrovská ruka nakreslila na litografickom, pekne nalakovanom náčrtku, ktorý visel v londýnskej kancelárii, v ktorej sa predávali lodné lístky. Táto kajuta jednoducho nebola nič iné, než len roztomilý a veselý

kapitánov žart, uvedený do reality, aby potom tým viac potešila pasažiera skutočná kajuta, vzápätí objavená – to všetko boli pravdy, ktoré som v tej chvíli nebol schopný obsiahnuť ani pochopiť. Posadil som sa na akúsi mäkkú podložku či sedadielko, akých boli v kajute dva kusy, a pozeral som s tvárou bez výrazu na niekoľkých priateľov, ktorí prišli na palubu spoločne s nami a ktorí teraz krivili tváre do všetkých možných tvarov, keď sa pokúšali pretiahnuť uzučkými dverami.

Parník Britannia

Už skôr, než sme zostúpili dole, zažili sme silný otras, ktorý, keby sme neboli takí príliš ľahkoverní, bol by nás pripravil na najhoršie. Onen obrazotvorný kresliar, o ktorom som sa už zmienil, nakreslil veľkú izbu s perspektívou takmer nekonečnou, zariadenú, ako by povedal pán Robins, v nádhernom viac východnom štýle, a zaplnenú (nie však do tej miery, aby to bolo nepríjemné) skupinami dám a pánov, ktorí sa živo a veselo bavia. Skôr než sme zostúpili dovnútra lode, vstúpili sme z paluby do dlhej úzkej miestnosti, ktorá bola podobná vnútrajšku obrovskej truhly s oknami na boku, v ktorej na jednom konci stáli takmer smutné

kachle, pri ktorých si traja alebo štyria uzimení lodní čašníci zahrievali ruky, a kde sa po oboch stranách tiahli po celej pustej diaľke príliš dlhé stoly, nad nimi boli ku stropu pripevnené poličky, plné sklenených pohárov a malých stojanov, ktoré svojím zabezpečením pripomínali, že more býva rozbúrené a že niekedy je zlé počasie. V tej chvíli mi nenapadlo, že toto má byť tá ideálna miestnosť, ktorá ma vtedy na obraze tak potešila, ale všimol som si, že jeden z našich priateľov, ktorý bol poverený prípravami našej cesty, keď sem vstúpil, zbledol, urobil krok späť k priateľovi, ktorý išiel za ním, mimovoľne sa uderil do čela a so zatajeným hlasom povedal: „Nemožné! To je úplne nemožné!“ alebo niečo v tom zmysle. Po veľkom úsilí sa spamätal a keď si niekoľkokrát váhavo odkašľal, zvolal so strašidelným úsmevom, ktorý ešte teraz vidím pred sebou, rozhliadajúc sa súčasne po okolitých stenách: „Toto je jedáleň, kde sa raňajkuje, však?“ Všetci sme predvídali, ako bude znieť odpoveď; všetci sme vedeli, ako trpí. Hovoril tak často o salóne, vstúpil tam a pobudol v ňom, predstavu o ňom si utvoril podľa kresby, neraz nám doma vysvetľoval, že ak si chceme v skutočnosti tú miestnosť predstaviť, musíme sedemkrát znásobiť veľkosť a nábytok obvyčajnej prijímacej miestnosti a ešte ani potom to nebude zodpovedať skutočnosti. Keď muž, ktorého sa otázka týkala, povedal drsnú a obnaženú pravdu: „Je to salón, pane,“ náš priateľ sa pod tým úderom zapotácal.

V prípade ľudí, ktorí sa mali čo nevidieť rozlúčiť, ktorí sa dosiaľ denne stýkali a medzi ktorých sa teraz mala položiť obrovská priehrada mnoho tisíc míľ búrlivého priestoru, ktorí teda z týchto dôvodov nechceli, aby padol ešte ďalší mrak alebo čo i len nepatrný tieň sklamania či zmätku na tú krátku chvíľu šťastnej družnosti, ktorá im ostávala – v prípade ľudí v takomto postavení bolo len prirodzené, že sa po prvom prekvapení srdečne rozosmiali; o sebe tak môžem povedať, že som sa, usadený na tej už zmienenej podložke či sedadielku, smial tak hlučne,

až sa mojím smiechom rozoznala celá loď. Tak sme sa všetci počas doby kratšej ako dve minúty po príchode na loď spoločne zhodli v tom, že táto kajuta je najpríjemnejšia, najvtipnejšia a najúžasnejší vynález, aký si je možné predstaviť, a že keby bola len o obyčajný centimeter väčšia, bolo by to nepríjemné, ba dokonca poľutovaniahodné. Keď sme dokázali – a to tak, že sme dvere takmer zavreli a preliezali nimi ako hady a že sme priestor, do ktorého sa otváralo sklápacie umývadlo, počítali ako miesto, kde sa dá stáť – vtesnať do kajuty súčasne štyroch ľudí a keď sme jeden druhého vyzvali, aby si len všimol, aká je kajuta vzdušná (ešte v dokoch), aké má krásne okienko, ktoré je možné počas celého dňa nechať otvorené (ak to počasie dovoľí), a aká je tu veľká lampa práve nad zrkadlom, pri ktorej bude holenie ľahkou a potešujúcou záležitosťou (ak sa loď nebude príliš hojdať), zhodli sme sa konečne na jednomyselnom závere, že je celkom priestranná, aj keď v skutočnosti sa domnievam, že ak sa odpočítajú dve lôžka, jedno dole, druhé nad ním, v porovnaní s ktorými nebolo pre spánok nič menšie vyrobené, iba ak rakvy, nebola kajuta o nič väčšia ako vnútro drožiek, ktoré majú dvere vzadu a vysypávajú svojich pasažierov na dlažbu ako vrecia s uhlím.

Hneď keď sme sa v tejto veci dohodli pre dokonalú spokojnosť všetkých, ktorých sa to týkalo, i tých, ktorých sa to netýkalo, posadili sme sa ku krbu v dámskej kajute – len preto, aby sme vyskúšali, aké to je. Bola tu dosť tma, ale ktosi povedal, že „až budeme na mori, bude tu svetlo,“ s čím sme všetci súhlasili, hovoriac jeden po druhom: samozrejme, samozrejme, aj keď by bolo ťažko vysvetliť, prečo sme si to mysleli. Spomínam si tiež, že keď sme objavili ďalšiu potešujúcu okolnosť, ktorou bola skutočnosť, že dámska kajuta je hneď vedľa našej kajuty a že bude neobyčajne ľahké prísť si sem kedykoľvek posediť, a keď sme sa potom odmlčali, opierajúc si hlavy o ruky a pozerajúc do ohňa, niekto z našej spoločnosti prehovoril so slávnostným výrazom

človeka, ktorý akoby učinil objav: „Ako fantasticky tu bude chutiť varené víno!“ A všetci sme s tým bez výhrad súhlasili, ako by v tých kajutách bolo niečo korenisté a veľmi voňavé, čo môže zlepšiť samú podstatu takého nápoja a bez čoho nie je možné nikde inde vykonať nič také dokonalé.

Lodná čašníčka sa tu práve zapodievala tým, že brala čisté prestieradlá a obrusy z vnútorných pohoviek a z nečakaných truhlíc, ktoré boli zostrojené tak dôvtipne, že sa človeku krútila hlava, keď videl, ako sa jedna po druhej otvárajú; a bol to vskutku znepokojujúci pohľad sledovať jej počínanie a zisťovať, že každý výčnelok a kút každého z tých kusov nábytku je ešte niečím iným, než čím predstieral byť, a že je to iba nástraha a tajný úkryt, ktorého očividný účel je najmenej užitočný.

Boh odpusť tej lodnej čašníčke zbožný podvod, s akým nám rozprávala o januárových plavbách po mori! Boh jej žehnaj za prívetivé spomienky na minuloročnú hýrivú plavbu, keď nikto nebol chorý, keď všetci od rána do noci tancovali a keď plavba ubehla za necelých dvanásť dní, počas ktorej sa iba žartovalo, uskutočňovali sa radovánky a všade bolo plno veselosti. Nech ju šťastie sprevádza za jej peknú tvár a príjemnú škótčinu, ktorá pripomenula mojej družke na cestách starý domov, za jej predpovede dobrého vetra a krásneho počasia (čo boli chybné predpovede, ale ináč by som ju ani zďaleka nemal rád), za tisíce drobných zlomkov skutočnej ženskej taktnosti, ktorými, bez toho aby ich umelo zlepovala dohromady do určitého tvaru, do určitej podoby, ktoré sa hodia pre ten či onen prípad, dokázala napriek tomu úplne jasne, že mladučké matky na jednej strane Atlantiku sú úplne na dosah ruky svojim detičkám, zanechaným na druhom brehu a že čo pre nezasvätených vyzerá ako vážna cesta, je pre človeka zasväteného obyčajný špás, pri ktorom si je možné spievať a písať! Nech je jej po dlhé roky ľahko pri srdci a jej oči nech sú dlho veselé!

Kajuta rýchlo vyrástla a v tej chvíli sa rozšírila v niečo rozľahlé a takmer sa už honosila arkierovým oknom, z ktorého je možné obzeráť si more. Na palubu sme vyšli vo výbornej nálade a tam taký ruch, v plnom prúde bolo toľko príprav, že sa zrýchlil tep krvi, ktorá začala obiehať v žilách počas toho mrazivého, jasného rána s bezstarostnou veselosťou. Vznesené lode plávali pozvoľne hore a dole, članky hlučne čerili vodu, v prístave postávali hlúčky ľudí, ktorí so „zdesenou rozkošou“ pozerali na preslávený americký rýchly parník, jedna skupina mužov „nakladala mlieko“, inými slovami snažili sa dostať na palubu kravu, zatiaľ čo iná skupina plnila chladničky čerstvými zásobami mäsa a zeleniny, bielych prasiatok, teľacích hláv v celých tuctoch, hovädzieho, teľacieho, bravčového mäsa a hydiny v nepredstaviteľnom množstve, iní zasa zvíjali laná a zaoberali sa vatou na vypchávkych, ďalší spúšťali ťažkú batožinu do podpalubia, pokladníkovu hlavu bolo sotva vidieť, ako tam zmätene vyzeral z obrovskej hromady batožiny, a zo všetkých hláv sa nedalo vyčítať nič iné, než iba prípravy na veľkú plavbu. Nebolo možné tomu odolať, keď sme to tam pred sebou videli spolu s jasným studeným slnkom, so sviežim vzduchom, s krehko zvlhčenou vodou, s rannou ľadovou pokrývkou, ktorá obliekla palubu a ktorá aj pod najľahším krokom ostro a veselo praskala. A keď sme sa potom, ako sme vystúpili opäť na breh, obzreli späť a zbadali sme na sťažni lode jej meno, signalizované vlajkami radostných farieb, vedľa neho trepotajúcu sa krásnu americkú vlajku s pruhmi a hviezdami – zmizli a rozplynuli sa dlhé tri tisíce míľ, zmizlo šesť mesiacov neprítomnosti a zdalo sa nám, že loď už odplávala a opäť sa vrátila a že už je v Koburskom doku v Liverpoole opäť žiarivé ráno.

Nepýtal som sa lekárov medzi svojimi známymi, či najmä pri námornej plavbe odporúčajú jesť korytnačiu polievku a piť studený punč a popri tom víno rýnske, šampanské i obyčajné červené, či sa odporúčajú

všetky tie ostatné drobnosti, ktoré obsahuje neobmedzený jedálny lístok dobrého obeda – takého dobrého, aký len môže byť, najmä ak je zverený do starostlivosti môjho priateľa pána Ridleya z hotela Adelphi – a nepýtal som sa, či je v obyčajnom baraňom mäse a v niekoľkých pohárikoch sherry menej náklonnosti premeniť sa na podivne zmätenú hmotu. Pred námornou plavbou, podľa mojej mienky, pramálo záleží na tom, či sa na tieto veci pýtame, alebo nie, a aby som to povedal ľudovo, „je to z blata do kaluže“. Nech už je akokoľvek, viem toľko, že obed bol toho dňa nepopierateľne dokonalý, že obsahoval všetky zmienené jednotlivosti a ešte mnohé ďalšie a že sme si na ňom naozaj pochutnali. A tiež viem, nezmiňujúc sa o zajtrajšku, mlčíme o tom, akoby asi mlčal žalárnik s jemnou dušou v styku s citlivým väzňom, ktorý má byť zajtra popravený, mali sme sa výborne a boli sme pomerne veselí.

Euston Station v Londýne z roku 1937

Keď nastalo ráno – to ráno – a keď sme sa stretli na raňajkách, bol to počudovania hodný pohľad, ako sme sa všetci dychtivo snažili zabrániť akejkol'vek odmlke v rozhovore a ako sme boli všetci úžasne veselí, pričom nútená dobrá nálada každého z členov tej našej malej spoločnosti mala práve tak málo spoločné s prirodzenou veselosťou, ako sa hrach zo skleníka, ktorého je kilo za libru, podobá svojou chuťou tomu, ktorý rastie pod účinkami nebeskej rosy, vzduchu a dažďa. Len čo sa však priblížila jedna hodina popoludní, keď sme mali vstúpiť na palubu, rozvravenosť pozvoľna opadla, a to aj napriek všetkej pretváрке, alebo už bola úplne márna a začali sme otvorene uvažovať, kde asi budeme zajtra o tejto hodine, kde pozajtra a tak ďalej; tým, ktorí sa toho dňa mali vrátiť do Londýna, sme zverili obrovské množstvo odkazov, aby ich odovzdali doma a inde, a to čo najskôr, hneď ako prídu vlakom na Euston Square. Odkazy a pozdravy sa v takých chvíľach človeku tak nahromadia v hlave, že sme sa nimi zapodievali, aj keď sme boli pohltení do hustej tlačénice cestujúcich, ich priateľov aj batožiny natlačených na palube malého parníčka, ktorý odľukoval a tak plával k parníku. Vyplával z dokov včera poobede a teraz je zakotvený v ústí rieky.

Ajhľa, tam je! Všetky oči sa obracajú smerom k parníku, ktorý je možné len nejasne rozpoznať v hmle včasného zimného odpoľudnia, každý ukazovák sa naťahuje rovnakým smerom a zo všetkých strán počuť: Ako krásne vyzerá! Aký je ustrojený! Dokonca aj ten ležérny pán s klobúkom pri boku a rukami vo vreckách, ktorý poskytol iba toľko útechy, keď sa zívajúc opýtal iného pána, či tiež „ide na druhú stranu“ – ako by šlo o kompu –, znížil sa k tomu, že sa pozrel na tú stranu a pokýval hlavou, akoby hovoril: „Bez pochyb“; ani v pokyne hlavy múdreho lorda Burleigha nebolo toľko obsahu ako v kývnutí tohto ležérneho pána, ktorý absolvoval plavbu (čo všetci na palube, nevedno odkiaľ, vedeli) už trinásťkrát, a to bez jedinej nehody. Je tu ďalší pasažier, úplne

zabalený, na ktorého sa všetci ostatní začali mračiť a ktorého morálne zdeptali a zničili, pretože sa opovážil s bázňou spýtať, ako je to dlho, čo sa potopil chudák President. Stojí blízko toho ležérneho pána a hovorí s mdlým úsmevom, že si myslí, že je to loď veľmi silná; ležérny pán, pozrúc najprv pýtajúcemu sa do očí a potom hore do vetra, odpovedá na to nečakane a zlovestne, že mu sila bude potrebná. Tým ležérny pán okamžite stráca akúkoľvek úctu a pasažieri si medzi sebou pohrdavo šepkajú, že je to hlupák a podvodník a že sa vôbec v ničom nevyzná.

Prístav v Liverpoole

Rýchlo sme sa priblížili k parníku, ktorého obrovský červený komín statočne dymí a poskytuje bohatý prísľub vážnych zámerov. Drevené debny, kufre, cestovné tašky a škatule idú už z ruky do ruky a s rýchlou jedného nádychu sú dvíhané na palubu. Elegantne oblečení dôstojníci sú pri mostíku na loď, posielajú hore cestujúcich a naháňajú mužstvo. V priebehu piatich minút je malý parniček celkom

opustený a veľká loď je naložená novým nákladom, ktorý preniká celým parníkom, a v celých tuctoch je možné sa s ním stretnúť na každom výbežku a v každom rohu: je možné sa s ním stretnúť, ako sa s vlastnou batožinou hrnie a zakopáva o batožinu iných, ako sa pohodlne, no omylom usádza v nesprávnych kajutách a vytvára hrôzostrašný zmätok, keď má odtiaľ opäť odísť; ako sa šialene skláňa nad dverami, ktoré sú zamknuté a ktoré sa snaží otvoriť, ako si razí cestu na všetky možné hoci aj ťažko dostupné miesta, kade sa nedá ďalej prejsť, ako posielá zmätených čašníkov s rozčerteným účesom na veternú palubu, neskôr ich volá naspäť a dáva im nezrozumiteľné príkazy, ktoré nie je možné vykonať, jednoducho robí najčudnejší a zmätený rozruch. Uprostred toho všetkého ten ležérny pán, ktorý zrejme nemá nijakú batožinu – ani len priateľa – prechádza sa sem a tam po najvyššom mostíku a spokojne bafká svoju cigaru; a keďže ho toto ľahostajné počínanie opäť povyšuje v očiach tých, ktorí ho majú čas pozorovať, kedykoľvek sa pozrie hore na sťažne, dole na palubu alebo nabok, pozrú tam jeho pozorovatelia tiež. Akoby boli zvedaví, či tam nezbadajú niečo, čo nie je v poriadku, a akoby dúfali, že im to v tom prípade zhovievavo oznámi.

Čo to tu máme? Kapitánov čln! A tamto je sám kapitán. Ako sme dúfali a ako sme si priali, je to muž, ako má byť! Pekný, urastený, mužný a chrabrý človek s červenkastou tvárou, ktorá akoby vyzývala, aby sme mu potriasli oboma rukami naraz, a s jasnomodrými poctivými očami, do ktorých je radosť sa priamo pozrieť.

„Zvoňte!“ Bim, bim, bim! odpovedá zvon náhle.

„Na breh – kto sa vracia na breh?“

„Je mi ľúto, ale títo páni.“ Sú preč a ani sa nerozlúčili. Ach, teraz nám mávajú z malého parníka.

„Zbohom, zbohom!“ Trikrát im nazdar, trikrát nazdar nám, ešte trikrát im a už sú preč.

Sem a tam, sem a tam, opäť sem a tam, stokrát sem a tam! Toto čakanie na posledné poštové vrecia je zo všetkého najhoršie. Keby sme vyplávali uprostred posledného zvolania na pozdrav, vyplávali by sme triumfálne, ale takto tu stáť vyše dvoch hodín vo vlhkej hmle, nebyť ani doma, ani necestovať do zahraničia, to sa potom človek prepadá do hlbín nudy a zlej nálady. Konečne škvrna v hmle! To už niečo znamená. Je to člň, na ktorý čakáme! Už sme bližšie k cieľu. Kapitán sa objavuje na kryte lopatkového kola s megafónom v ruke, dôstojníci zaujímajú svoje pozície, všetky ruky sú v pohotovosti, vyhasínajúce nádeje cestujúcich ožívajú, kuchári prestávajú vykonávať svoju voňavú prácu a vyzierajú na more s tvármi plnými záujmu. Člň pripláva k boku, vrecia sú vytiahnuté na palubu najrýchlejšie, ako je len možné, a nateraz sú len tak pohodené. Opäť trikrát nazdar a pri prvom zvolaní sa loď začne chvieť ako silný obor, ktorý sa práve nadýchol k životu; dve veľké kolesá sa prvýkrát otočia a vznešená loď začína s vetrom v chrbte pyšne prerážať bičované a peniace vlny.

KAPITOLA II

Plavba

V ten deň sme obedovali všetci spoločne a boli sme obrovská spoločnosť, viac než šesťstoosemdesiat ľudí. Keďže loď bola so všetkým svojim uhlím a s takým množstvom cestujúcich na palube dosť hlboko ponorená a keďže počasie bolo pokojné a príjemné, pohojďávanie lode bolo takmer nebadané, a tak ešte skôr, ako obed skončil, nadobudli smelosť aj takí cestujúci, ktorí si zo všetkých najviac nedôverovali; a tí, ktorí ráno odpovedali na všeobecnú otázku: „Ste dobrý námorník?“ jednoznačne záporne, buď teraz odpovedali na otázku vyhýbavo: „Oh, myslím, že nie som o nič horší ako iní,“ alebo bez akýchkoľvek morálnych zásad, odpovedali odvážne: „Áno,“ a boli pritom dokonca trochu podráždení, akoby chceli dodať: „Rád by som vedel, sir, čo na mne vidíte, že si dovoľujete robiť zo mňa podozrivého!“

Napriek všetkej tejto odvážnej a sebavedomej nálade sme nemohli nechať bez povšimnutia, že len veľmi málo ľudí zotrvalo pri víne, že všetci prejavovali neobyčajnú lásku k čerstvému vzduchu a že najobľúbenejšie a najvyhľadávanéjšie miesta boli tie, ktoré boli situované hneď pri dverách. Pri čaji už tiež nebolo toľko ľudí ako v čase obeda a whist hralo omnoho menej ľudí, ako by sa dalo očakávať. S výnimkou staršej dámy, ktorá sa pri obede náhle vzdialila od stola práve v okamihu, keď dostala na tanier krásny kúsok dožltá uvarenej baraniny, ozdobenej zelenou vetvičkou kapary. Medzi cestujúcimi dosiaľ nikto nebol chorý. V dobrej nálade, ktorá nepoľavovala, sa cestujúci prechádzali, fajčili, pili brandy s vodou (vždy však na čerstvom vzduchu), a to až do jednástej hodiny, kedy sa podľa prijatého poriadku „vchádzalo dovnútra“ – nijaký námorník, hoci mal s týmto pravidlom skúsenosť čo i len sedem hodín, nikdy nepovie, že ide spať. Vytrvalý dupot podpätkov na palube

vystriedalo hlboké ticho a všetok ľudský náklad sa skryl dole, až na niekoľkých oneskorencov, ako som bol aj ja, ktorí sa práve tak ako ja báli tam ísť.

Kto nie je na také výjavy zvyknutý, pre toho je taká chvíľa na lodej palube podivuhodným zážitkom. Aj keď neskôr nebolo v tom pre mňa nič nové, predsa to nikdy neprestalo mať pre mňa zvláštny záujem a šarm. Chmára, ktorou veľká temná hmota mieri priamo a s istotou vpred, šumiaca voda, ktorú zreteľne počuť, avšak sotva vidieť; široká, belejúca, trblietajúca sa dráha, ktorú za sebou zanecháva zadná časť lode; námorníci na stráž, hľadiaci vpred, ktorých by oproti temnej oblohe bolo sotva vidieť, keby svojimi telami nezastierali niekoľko desiatok mihotavých hviezd; kormidelník pri kormidle s osvetlenou mapou pred sebou, so žiarivou škvrnou svetla uprostred temnoty, ktorá vyzerala ako živý tvor, nadaný božským rozumom; melancholické vzdychy vetra v trupe lode, medzi lanami a reťazami; ligot svetiel zo všetkých štrbín, kútov a drobných sklíčok po celej palube, akoby loď bola naplnená skrývajúcim sa ohňom, ktorý je pripravený vyraziť všetkými otvormi, dravý neodolateľnou, smrtonosnou a ničivou silou. Sprvu, avšak aj neskôr, keď sa už dôverne zoznámime s touto hodinou a so všetkými predmetmi, ktorým dáva krajšiu podobu, je veľmi neľahké, ak sa tu zadumaní nachádzame sami, ponechať týmto veciam ich skutočné tvary a obrysy. Menia sa s blúdiacou predstavivosťou; pripomínajú veci, kdesi ďaleko zanechané, podobajú sa oblúbeným a zamilovaným miestam a dokonca ich svojimi tieňmi zaľudňujú. Ulice, domy, izby a postavy, veľmi podobné tým, ktorí ich obvykle zaľudňujú, až ma zaskočili svojou skutočnosťou, ktorá, ako mi pripadalo, ďaleko prekonávala moju schopnosť vyvolať si v duchu obraz neprítomného; to všetko mi mnohokrát v takej hodine vyplynulo náhle z vecí, s ktorých pravým vzhľadom, účelom a zmyslom som práve tak dobre oboznámený ako so svojimi dvomi rukami.

Keďže chlad v tejto konkrétnej chvíli prenikol mojimi rukami aj nohami, zakradol som sa o polnoci dole. Nebolo to tam príliš pohodlné. Rozhodne tam nebol dostatok miesta; a nebolo možné neuvedomiť si prítomnosť zvláštnej zmesi podivuhodných vôní, ktoré nenájdete nikde inde, len na lodi a ktorá je taká prenikavá, že vstupuje do všetkých pórov pleti a našepkáva vám, čo všetko podpalubie obsahuje. Dve cestujúce ženy, jedna z nich moja manželka, ležali už v tichej agónii na pohovke, druhá bola slúžka mojej ženy, ktorá ako nepatrný uzlíček ležala na podlahe, preklínela svoj osud a rozhadzovala natáčky do vlasov medzi batožinu. Všetko sa nakláňalo na nesprávnu stranu; čo zhoršovalo situáciu a robilo ju takmer neznesiteľnou. Pred chvíľou som nechal otvorené dvere, ktoré boli v miernej hĺbke pod mojimi prsami, a keď som sa obrátil, aby som ich zatvoril, boli vo vznešenej vyvýšenine nado mnou. Teraz všetky dosky a trámy škripali, akoby loď bola upletená z prútia, ktoré potom praskalo ako obrovský plameň z najsuchších halúzí. Proti tomu nemohlo pomôcť nič iné ako lôžko; tak som išiel do postele.

Ďalšie dva dni to bolo skoro to isté, povieval znesiteľný, priaznivý vietor a počasie bolo takmer nemenné. Čítal som v posteli (doteraz neviem, čo som čítal), ale bolo mi celkom dobre. Trochu som sa potuloval po palube, s nevýslovným odporom som pil studené brandy s vodou, vytrvalo som jedol tvrdé sucháre, nebol som chorý, ale chystal som sa byť.

Je tretie ráno. Zo spánku ma prebúdza tiesnivý výkrik mojej ženy, ktorá sa snaží zistiť, či hrozí nejaké nebezpečenstvo. Preberám sa a pozorám z lôžka. Nádobu na vodu sa potáca a poskakuje ako čulý delfín; všetky drobnosti plávajú vôkol, až na moje topánky, ktoré uviazli vysoko, v suchu na cestovnej taške a sú ako dvojica uholňích člnov. Náhle ich vidím, ako vyskakujú do vzduchu, a pozorujem, že zrkadlo, pribité ku stene, je znenazdajky pripevnené na strope. V tej chvíli dvere úplne

zmiznú a nové sa objavujú na podlahe. Začínam chápať, že kajuta je hore nohami.

Skôr než je možné zariadiť sa podľa tohto nového stavu vecí, loď sa narovnáva. Predtým ako človek dopovie „Vďaka nebesiam!“, loď sa opäť nakláňa. Než človek vykrikuje, že sa zase nakláňa, znenazdajky to vyzerá, akoby vyrazila vpred, ako by to bol nejaký tvor, ktorý sa svojvoľne niekam ženie s rozbitými kolenami a klesajúcimi nohami, ustavične udierajúcimi o diery a jamy. Skôr než sa tomu možno začudovať, vyskočí loď vysoko do vzduchu. Sotva skok dokončí, prudko klesá dolu. Pred dopadom na hladinu, urobí premet. V okamihu, keď sa ocitne na nohách, ponáhl'a sa späť. Tak sa potáca, dvíha sa, zápasí, vyskakuje, ponára sa, skáče, trhá sebou, chveje sa, prevaľuje sa a otriasa sa: a všetky tieto pohyby robí buď naraz, alebo postupne, až v človeku vzrastie pocit, že už nemôže inak, iba kričať o zmilovanie.

Ide lodný čašník.

„Steward!“

„Pane?“

„Čo sa to deje? Čo na to povie?“

„Celkom rozbúrené more, pane, a protivietor.“

Protivietor! Predstavte si ľudskú tvár na prednej palube a pätnásťtisíc Samsonov, ktorí všetci ju chcú zatlačiť späť a ktorí ju bijú presne medzi oči, kedykoľvek sa pokúsi dostať o centimeter dopredu. Predstavte si samotnú loď, v ktorej tele všetok tep a všetky žily navierajú a praskajú vzdorom proti tomuto trýzneniu, ako sa zaprisaháva, že chce vpred alebo zahynúť. Predstavte si stenajúci vietor, rozbúrené more, udierajúci dážď, ako zúrivo útočia na loď. Nechajte pred sebou vytvoriť obraz temnej a hrozivej oblohy, obraz mračien, ktoré v hrozivej účasti s vlnami vytvárajú vo výške druhý oceán. Pridajte k tomu lomoz na palube a v podpalubí, zvuky ponáhľajúcich sa nôh, hlučné chrapľavé vo-

lanie námorníkov, kľokotanie vody vo vnútri odpadových rúr, úder vlny, ktorá sa vyliala na dosky paluby, sprevádzaná hlbokým, dutým, mohutným hlasom hromu, akoby ho bolo počuť v podzemnej klenbe – to všetko si predstavte a spoznáte, čo to bol za protivietor v to januárové ráno.

Nehovorím o tom, čo je možné nazvať domácim hlukom na lodi, nehovorím o trieskaní rozbíjajúcich sa pohárov a hlinených nádob, o potkynajúcich sa a padajúcich lodných čašníkov, o uvoľnených debnách, ktoré poskakovali na palube nad nami, o fľaškách piva, ktoré sa prevaľovali sem a tam, o tých až príliš počuteľných a vôbec nie rozveseľujúcich výkrikoch a zvukoch, ktoré vydávalo vo svojich kajutách sedemdesiat cestujúcich, ktorým bolo príliš zle, aby mohli ísť na raňajky. O tom nehovorím, lebo aj napriek tomu, že som ležal a počúval tento koncert tri alebo štyri dni, nepočul som ho dlhšie než štvrt' minúty, po tomto okamihu som si opäť ľahol a bolo mi zle, mal somorskú chorobu.

Aby mi bolo rozumieť, nebola toorská choroba v pravom zmysle slova; tú by som rád znášal; bola toorská choroba takého charakteru, aký som nikdy u nikoho nevidel a o akom som nikdy nepočul, i keď nepochybujem, že je to prípad veľmi obvyklý. Ležal som tam celý deň úplne pokojne a odovzdane, bez akéhokoľvek pocitu únavy, bez túžby vstať, bez priania, aby mi bolo lepšie alebo aby som sa mohol nadýchať čerstvého vzduchu, bez zvedavosti, ľahostajný, neľutujúci ničoho a v žiadnej miere; a ak si dobre spomínam, mal som uprostred tej všeobecnej ľahostajnosti jediný pocit, akúsi nedotknuteľnú radosť – akési diabolské potešenie, ak je niečo také možné pomenovať spomenutým názvom – a to z tej skutočnosti, že mojej žene je príliš zle, aby mohla na mňa hovoriť. Ak smiem podať obraz môjho duševného stavu pomocou jedného príkladu, povedal by som, že mi bolo presne tak ako

staršiemu pánovi Willetovi, keď výtržníci vtrhli do jeho hostinca v Chigwelli. Nič by ma nebolo prekvapilo. Keby ma bol na okamih osvietil tenký lúč prezieravosti v podobe myšlienok na domov a keby bol za jasného dňa a pri plnom vedomí do toho dúpät'a pred mňa vstúpil ako škriatok poštar v červenom kabátiku a so zvoncom, keby sa ospravedlňoval, že je mokrý, pretože kráčal po mori, keby mi podal list, na ktorom by bola moja adresa, napísaná dôverne známym písmom, určite by to vo mne nevzbudilo ani najmenší úžas; bolo by ma to dokonale uspokojilo. Keby tu vstúpil aj sám Neptun s osmaženým žralokom napichnutým na jeho obrovskej vidlici, bol by som sa na to pozeral ako na jednu z najbežnejších každodenných udalostí.

Zrazu – zrazu som sa ocitol na palube. Nevieť, ako som sa tam dostal, neviem, čo mi to napadlo tam ísť, ale bol som tam; a mal som oblečené všetko, čo bolo treba, obrovský plášť a čižmy, do ktorých by sa žiadny slabý človek, ak by bol pri zmysloch, nikdy nedostal. Keď mnou prenikol lúč vedomia, pristihol som sa, ako stojím a niečoho sa pevne držím. Nevieť, čo to bolo. Myslím, že to bol lodník: možno to bolo čerpadlo: mohla to byť krava. Nevieť, či som tam bol dlho; či celý deň, alebo len minútu. Spomínam si, že som sa snažil na niečo myslieť (na čokoľvek v celom širom svete, nevyberal som si) bez najmenšieho úspechu. Nevedel som rozoznať, čo je more a čo obloha, lebo obzor sa správal ako opilec a poľetoval divoko vôkol a vo všetkých smeroch. Avšak aj v tomto stave nemohúcnosti som rozoznal toho ležérneho pána, ako stojí pred mnou: oblečený do šiat v námorníckej modrej a v nepremokavom klobúku. Bol som však príliš duševne slabý, aby som ho bol schopný oddeliť od jeho oblečenia a nazvať ho kormidelníkom. Po ďalšom medziobdobí úplného bezvedomia som zistil, že už odišiel a rozoznal som na jeho mieste inú postavu. Hojdala sa a vznášala sa pred mnou, akoby som videl jej obraz v nejakom nepripravenom zrkadle; ale

vedel som, že je to kapitán. Jeho tvár na mňa účinkovala tak povzbudivo, že som sa pokúsil o úsmev; áno, pokúšal som sa v tej chvíli o úsmev. Podľa jeho posunkov som spoznal, že sa mi prihovára, ale trvalo mi príliš dlho, kým som pochopil, že má námietky proti tomu, aby som stál po kolená vo vode – ako som v skutočnosti stál, hoci, samozrejme, neviem prečo. Pokúsil som sa mu poďakovať, ale nebol som toho schopný. Ukázal som na svoje čižmy – alebo práve tam, kde som predpokladal, že sú – a plačlivo som povedal: „Korkové podrážky“ a pokúšal som sa posadiť do vody. Zisťujúc, že som úplne mimo a že je zo mňa v tom okamihu šialenec, odviedol ma ohľaduplne dole.

Tam som zostal, kým mi nebolo lepšie, a kedykoľvek mi odporúčali, aby som niečo zjedol, trpel som úzkosťou, ktorú predstihujú len muky, akými trpia zdanliví utopenci vo chvíli, keď sa vracajú k životu. Akýsi pán na palube mal pre mňa odporúčací list od nášho spoločného priateľa z Londýna. Toho rána, keď nastal protivietor, poslal mi ho dolu spolu s navštívenkou a dlho ma potom trápila predstava, že náš priateľ je možno v poriadku a plný zdravia a že stokrát za deň čaká, kým prídem za ním do salónu. Videl som ho v duchu ako jednu z tých postáv, odliatych do železa – nebudem ich nazývať ľuďmi –, ktoré sa so zapýrenou tvárou a bujnými hlasmi pýtajú, čo je to morská choroba a či je naozaj taká zlá, ako sa o nej hovorí. To bola predstava vskutku mučivá a neviem, či som niekedy pocítil také uspokojenie a vďačnosť, akú som zažil, keď som počul od lodného lekára, že na žalúdok práve toho pána bol nútený priložiť veľký horčičný obklad. Od chvíle, keď som dostal túto správu, začal som sa uzdravovať.

Výdatnú podporu mi v tom nepochybne poskytla mohutná víchrica, ktorá sa začala dvíhať pri západe slnka, keď sme dosiahli desiaty deň plavby, a zúrila s mohutnou divokosťou až do rána, s výnimkou jednej hodiny okolo polnoci, keď sa utišila. Bolo niečo neprirodzené v tom

hodinovom stíšení a potom v tej príprave búrky bola niečo také nepredstaviteľne strašné a hrozivé, že keď napokon prepukla, bola v tom takmer úľava.

Na bezradné potácanie sa lode na rozbúrenom mori v tú noc nikdy nezabudnem. „Či to môže byť ešte horšie?“ bola otázka, ktorú som často počúval, keď sa všetko okolo šmýkalo a padalo a keď už skutočne bolo ťažké pochopiť, že by sa nejaké plavidlo mohlo ešte viac rozkolísať, aby sa neprevrhlo a nepotopilo do mora. Ale ako nepokojne sa pohybuje loď na paru počas zlej zimnej noci na divom Atlantiku, to aj najprenikavejšia predstavivosť môže ťažko pochopiť. Ak poviem, že loď vlny zrazia na bok, až sa sťažne namočia do vody, že keď sa potom zodvihne, prevalí sa na druhý bok, rozbúrené more do nej udrie s hlukom stoviek veľkých diel a vrhne ju späť – že sa zarazí, potáca sa, chveje sa ako omráčená a potom s prudkými záchvevmi vo svojom vnútri vyrazí vpred ako obor, uštvaný až k šialenstvu, aby znovu bola zrazená, aby rozzúrené more znovu do nej bilo, aby na ňu dorážalo a deptalo ju –, že sa hromobitie, blesky, krúpy, dážď a vietor zo všetkých síl pokúšajú zmocniť sa jej –, že každá z dosiek vydáva svoj ston, každý nit svoje škrípanie a každá kvapka vody veľkého oceánu že má svoj nariekajúci hlas, nepoviem nič. Ak poviem, že všetko je obrovité, omračujúce a po najvyšší stupeň straszidelné, tiež tým nič nepoviem. Slovaní to nie je možné vyjadriť. Myšlienky to tiež nemôžu obsiahnuť. Iba sen to môže opäť vyvolať vo všetkej tej zúrivosti, hnevu a vášne.

A predsa som sa uprostred všetkých tých hrôz ocitol v postavení tak neobyčajne smiešnom, že už aj vtedy som mal práve taký silný pocit jeho nezmyselnosti, ako mám teraz, a nemohol som sa o nič viac ubrániť smiechu, ako som to schopný pri ktorejkoľvek inej komickej príhode, ktorá sa deje za najpriaznivejších okolností. Okolo polnoci sme brázdili more, ktoré si prerazilo cestu k svetlíkom, prudko otvorilo horné dvere

a s hnevľivým revom vniklo dole do dámskej kajuty na nevýslovný zmätok mojej ženy a akejsi škótskej dámy, ktorá – mimochodom – o niečo skôr poslala prostredníctvom lodnej čašníčky úctivý odkaz kapitánovi, ktorého žiadala, aby dal okamžite pripevniť na vrcholy všetkých sťažňov a komínov kovové hromozvody, ináč že môže byť loď zasiahnutá bleskom. Moja žena, škótska dáma a slúžka, o ktorej som sa už zmienil, boli vystrašené do tej miery, že som nevedel, čo si s nimi počať, prirodzene, pomyslel som si, že by bol vhodný nejaký posilňujúci a upokojujúci prostriedok; keďže mi v tej chvíli nenapadlo nič iné ako teplé brandy s vodou, bezodkladne som zaobstaral plný pohár tohto nápoja. Nebolo možné stať ani sedieť, aby sa človek niečoho nedržal, a tak boli všetky na jednej kope v kúte dlhej pohovky –, čo bol jediný kus nábytku, zaberajúci celú šírku kajuty –, kde sa tlačili jedna k druhej, očakávajúc, že sa v nasledujúcom okamihu utopia. S nápojom som sa k nim priblížil a keď som ho chcel s upokojujúcimi slovami poskytnúť najbližšej trpiateľke, s úľakom som zbadal, že sa pozvoľna presúvajú na druhý koniec! A keď som sa dopotácal na ten druhý koniec, aby som ich znovu ponúkol pohárom, dostali moje dobré úmysly nesmiernu ranu, loď sa znovu prehupla a ony sa rýchlo presúvali späť! Poskakoval som takto hore-dolu podľa pohovky najmenej štvrt' hodiny, bez toho, aby som ich jedenkrát stihol, a keď som ich nakoniec konečne chytil, vylialo sa toľko brandy, že ho zostala sotva čajová lyžička. Aby obraz tej skupinky bol úplný, je nutné povedať, že ten, čo tak zmätene poskakoval, bol človek kvôli morskej chorobe veľmi bledý, ktorý sa naposledy holil a česal v Liverpoole a jeho jediným oblečením (nepočítajúc spodnú bielizeň) boli vlnené nohavice, modrá kazajka, kedysi obdivovaná na Temži v Richmonde, žiadne ponožky a jedna papuča.

Radšej nehovorím o divých kúskoch, ktoré loď vystrájala nasledujúce ráno a ktoré z pohovky urobili hotový žartík. Vstať z postele sa

dalo jedine tak, že z nej človek vypadol. Avšak nikdy som nevidel nič také bezútešné a pusté ako to, s čím sa stretol môj pohľad, keď som sa na obed doslova „vyvalil“ na palubu. Oceán a obloha mali tupú, ťažkú, jednotvárne olovenú farbu. Ani na tú pustú prázdnotu, ktorá nás obklopovala, nebol žiaden výhľad, lebo more sa vysoko vzdúvalo a obzor nás zovrel ako veľká temná obruč. Keby sa na to človek pozeral zo vzduchu alebo z nejakého vysokého brehu, bol by to určite veľkolepý a ohromujúci výhľad; ale pri pohľade z mokrej a hojdajúcej sa paluby to budilo len závrat a bolesť. Minulú noc počas víchrice jediný úder mora rozdrvil záchranný čln ako orechovú škrupinku a čln sa teraz pohojďával vo vetre ako obyčajný otiepok pojašených dosák. Drevený kryt lopatkových koles bol odtrhnutý. Kolesá boli odkryté a obnažené a pri vírivom otáčaní rozstriedali spfšky vody len tak po palubách. Komín sa beľel od soľného povlaku; čnelka na sťažni bola zlomená; pomocné plachty rozvinuté; lanovie zauzlené, zamotané a kvapkala z neho voda: ťažko si predstaviť deprimujúcejší pohľad.

Bolo mi láskavo umožnené pohodlne sa ubytovať v dámskej kajute, kde okrem nás boli len ďalší štyria cestujúci. Po prvé to bola už zmienená škótska dáma, ktorá išla do New Yorku za manželom, ktorý sa tam usadil už pred tromi rokmi. Po druhé a po tretie to bol čestne vyzerajúci mladý Yorkshirčan zastupujúci nejaký americký podnik, ktorý mal v New Yorku sídlo. Mladý muž si tam viedol krásnu mladú nevestu, s ktorou sa oženil iba pred štrnástimi dňami a ktorá bola najkrajšou ukážkou pôvabnej anglickej vidieckej ženy, akú som kedy videl. Po štvrté, po piate a naposledy, to bola ďalšia dvojica, taktiež mladomanželia, ak je možné súdiť podľa toho, ako často si navzájom lichotili; neviem o týchto ľuďoch nič viac, než že to bola dvojica záhadná a tulácka, že pani mala výrazný osobný pôvab, že jej muž mal so sebou viac pušiek než Robinson Crusoe, nosil lovecký kabát a viezol so sebou na palube

dvoch veľkých psov. Dodatočne si spomínam, že sa pokúšal zahnaťorskú chorobu teplou bravčovou pečienkou a fľaškovým pivom a že tieto lieky užíval deň čo deň (obvykle na lôžku) a s počudovania hodnou vytrvalosťou. Pre zvedavých môžem dodať informáciu, že spomínaná liečba absolútne sklamala.

Keďže počasie bolo ďalej vytrvalo a takmer neveriteľne zlé, prichádzali sme obvykle jeden po druhom viac alebo menej zoslabnutí a zúbožení asi hodinu pred obedom do tejto kabíny a ulíhali sme na pohovky, aby sme sa pozviechali. V tom čase k nám obvykle nazrel kapitán, aby nás oboznámil so stavom počasia, aby nás uistil, že počasie sa zajtra zmení (na mori sa počasie vždy zlepši zajtra), aby nám povedal, ako rýchlo loď pláva a podobne. O žiadnych pozorovaniach nám nemohol podať informáciu, pretože na oblohe nebolo slnko, pri ktorom by pozorovania mohol vykonať. Ale opis jedného dňa povie o všetkých ostatných. Tu je.

Po kapitánovom odchode si sadáme, aby sme mohli čítať, ak je dosť svetla; ak nie je, striedavo driememe alebo sa rozprávame. O jednej zazvoní zvon a prichádza lodná čašníčka s pariacou misou opekaných zemiakov, s ďalšou misou pečených jabĺk, s taniermi, na ktorých je ovar, studená šunka, solené hovädzie alebo zmes jemných plátok mäsa, z ktorých sa taktiež parí. Púšťame sa do tých lahôdok; jeme, kým vládzeme (teraz nám veľmi chutí), a zotrvávame pri jedle čo najdlhšie. Ak v krbe horí oheň (a niekedy v ňom naozaj horí), je nám dosť veselo. Ak nehorí, hovoríme jeden druhému, že je zima, trieme si ruky, babušíme sa do kabátov a plášťov, opäť si líhame, aby sme si zdriemli, rozprávame sa a čítame (za predpokladu, že platia podmienky, o ktorých som sa už zmienil), a to až do večere. O piatej znovu zvoní zvon a lodná čašníčka sa objavuje s ďalšou misou zemiakov – tentokrát varených – a s množstvom teplého mäsa najrôznejšieho druhu, nezabúdajúc na bravčovú

pečeň, ktorá sa je ako liek. Sadáme opäť k stolu (v lepšej nálade ako predtým); konzumáciu predlžujeme nahnitým zákuskom, ktorý sa skladá z jablák, hrozna a pomarančov, a popíjame víno alebo brandy s vodou. Fľašky a poháre sú doteraz na stole, pomaranče a podobné veci sa povalujú okolo nich, ako sa im páči a podľa pohybov lode, keď tu na zvláštne pozvanie prichádza lekár, aby si s nami zahral karty: okamžite po jeho príchode si sadáme k whist, a keďže je zlé počasie a karty nechcú ležať na obruse, hneď keď vyložíme kolo, dávame si ich do vrečiek. S príkladnou vážnosťou zotrávame pri whiste (s výnimkou chvíľky, keď pijeme čaj a jeme hrianky) až do jedenástej alebo tak nejako; keď k nám opäť prichádza kapitán v námorníckom klobúku, uviazanom pod bradou, a v kormidelníckom kabáte. Kapitán zanecháva po sebe mokrú stopu, kamkoľvek sa postaví. V tej chvíli hra v karty skončí a na stole sa opäť objavia fľašky a poháre; po hodinke príjemného rozhovoru o lodi, o cestujúcich, o všeobecných veciach, kapitán (ktorý nikdy nechodí do postele a nikdy nestráca dobrú náladu) si vyhrnie golier kabáta, pripraví sa tak na odchod na palubu, všetkým nám potrasie rukou a so smiechom sa vyberie von do vetra a dažďa, ako by išiel niekde oslavovať narodeniny.

Nie je núdza o denné správy. O tomto cestujúcom sa hovorí, že včera prehrál v salóne v „dvadsať jednotke“ štrnásť libier, o inom, že vypije denne fľašu šampanského. Ako to môže dokázať (je len úradník), nikto nevie. Hlavný strojník celkom jasne povedal, že taký čas tu ešte nebol – myslel tým počasie – a štyria námorníci sú chorí, vyčerpaní zahľahli do postele a sú iba na prítlač. Niektoré lôžka sú plné vody a do všetkých kajút tečie. Lodného kuchára našli opitého, vypil poškodenú fľašu whisky, a z požiarnej hadice na neho striekali vodu, kým nevytriezvel. Všetci lodní čašníci pri tej alebo onej večeri spadli zo schodov a teraz chodia s náplastami na tých alebo oných miestach. Pekár je chorý

a s ním aj cukrár. Nového muža, nesmierne neschopného, požiadali, aby ich zastúpil; podopreli ho a podložili prázdny debnami v domčeku na palube a prikázali mu, aby uvaľkal cesto na koláč, načo prehlásil (súč veľmi vznetlivý), že sa na také veci nemôže pozerat' a je to jeho smrť. Správy! Tucet vražd na pevnine by nevyvolalo taký záujem ako tieto drobné príhody na mori.

Na polovicu zaujatí hrou v karty, na polovicu zaujatí takými a podobnými novinkami, blížili sme sa pätnásteho večera k prístavu v Halifaxe (aspoň sme sa tak domnievali), zatiaľ čo vietor povieval len slabo a mesiac jasne svietil – vskutku sme už minuli maják pri vonkajšom vjazde do toho prístavu a na palubu vstúpil lodivod –, keď sa loď náhle zaborila do bahnitého nánosu. Samozrejme, nastalo okamžité a všeobecné náhlenie sa na palubu, boky boli v minúte preplnené a na niekoľko chvíľ nastal taký zmätok, že by si žiadny milovník neporiadku nemohol priať nič lepšie. Keď však boli cestujúci, delá, nádrže s vodou a ostatné ťažké veci nahrnuté na zadnú časť lode, aby sa predná časť odľahčila, loď onedlho opäť voľne plávala. Keď sme sa potom o chvíľu blížili k neprívetivému radu nejakých predmetov (ich blízkosť bola už pri nehode oznámená hlasitým krikom: „Útesy vpredu!“), keď sa lopatkové kolesá mnohokrát museli otáčať späť, keď olovnica bola vytrvalo spúšťaná do vody, ktorá bola čím ďalej plytkejšia, zakotvili sme v akejsi podivuhodnej cudzokrajnej zátok, ktorú nikto z nás nespoznával, napriek tomu, že pevnina bola všade okolo nás, a to tak blízko, že sme úplne zreteľne videli mávajúce konáre stromov.

V tom polnočnom tichu, v tom hlbokom pokoji, ktoré akoby bolo stvorené náhlym zastavením strojov, ktoré rinčali a lomozili bez prerušenia do našich uší toľko dní, bolo podivuhodné pozorovať výraz neradostného úžasu, ktorý sa objavil na všetkých tvárach od dôstojníkov cez všetkých cestujúcich až po kuričov a strojníkov, ktorí jeden po druhom

vyšli zdola a navzájom si šepotajúc, zhromaždili sa v dymiacom hlúčku neďaleko padacích dverí do strojovne. Keď bola nádej, že z pevniny dostaneme odpoveď alebo že tam zbadáme aspoň svetlo, ktoré nás osvetlí z niekoľkokrát vypálených rakiet alebo z výstrelův z pušiek – aj napriek tomu, aby sme čokoľvek na pevnine zbadali alebo niečo odtiaľ počuli, bolo rozhodnuté vyslať na breh čln. Bolo zábavné pozorovať, akí láskaví boli zrazu niektorí cestujúci, keď sa dobrovoľne začali hlásiť, že sa tiež v tom člne odplavia na breh – samozrejme, pre všeobecné dobro, nie preto, že loď je ohrozená alebo že by sa mohla položiť na bok, keby nastal odliv. A nemenej zábavné bolo všimnúť si, ako zúfalo bol zrazu neoblíbený úbohý lodivod. Kormidloval loď, keď vyplávala z Liverpoolu, a počas ďalšej plavby bol vyhlásený ako rozprávač anekdot a vtipkár. A predsa tí istí ľudia, ktorí sa smiali najhlučnejšie, mávali mu teraz päťou popred tvár, preklínali ho a hovorili s ním pohrdavo ako s nejakým nesprátnikom.

Čln s lampou a niekoľkými modrými svetlami na palube čoskoro vyplával a vrátil sa o necelú hodinu; dôstojník, ktorý mu velil, priviezol so sebou dlhý mladý stromček, ktorý vytrhol aj s koreňmi, aby tak upokojil niektorých nedôverčivých pasažierov, ktorí boli plní obáv, že sú podvedení a že loď stroskotala, a ktorí by ináč neuverili, že bol na brehu a že urobil niečo viac, než len vesloval kúsok do hmly len preto, aby ich podviedol a aby ich pripravil o život. Kapitán od začiatku predpokladal, že sa nachádzame v končine, ktorej meno je Východný prejazd, a v skutočnosti sme tam boli. Bolo to posledné miesto na svete, kde by sme chceli byť, ale spôsobila to náhla hmla a nejaký lodivodov omyl. Boli sme obklopení nánosmi, skalami a piesčninami všetkého druhu, ale zrejme sme so šťastím vplávali na jediné bezpečné miestečko, ktoré tu bolo možné nájsť. Keď sa nám po tejto správe uľavilo a keď sme boli ubezpečení, že odliv už skončil, o tretej ráno sme si ľahli spať.